HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שכוסס. כל דבר שהוא אוכלו שלא כדרך אכילתו קרי ליה כוסס: **שופין.** פרוש"ש בלע"ז שבלע בלא כסיסה: **ראשון משלם קרן וחומש.** שאף היא דרך אכילתן: **ושני משלם דמי עצים לראשון.** שהרי קנאן הראשון ונתחייב בתשלומיהן והן אינן ראויות עוד אלא להסקה: **כל** שטומאתו ושיעורו שוה מצטרפין. שמעתי מקשה מאי איצטריך קרא לרבי עקיבא בפרק קמא דסנהדרין (דף ד.) לרביעית דם הבא משני מתים שמטמא באהל ומאי טעמא דרבנן דפליגי והא קיימא לן כל שטומאתו ושיעורו שוה מצטרפין ומתרצא דמיירי ברביעית דם הבאה משני נפלים שאין לא בזה ולא בזה רביעית מתחילה אבל שני מתים שיש בכל אחד טפי מרביעית לדברי הכל מצטרפין חצי רביעית מזה וחצי רביעית מזה וכן שמעתי שיש להיות בתוספתא אמנם לא מצאתי אותו: **השמר** דעשה עשה. אע"ג דרבי יוחנן אית ליה בפ' הקומץ רבה (מנחות דף לו:) השמר דעשה נמי לאו הכא אליבא דרש לקיש דהוא מרא דשמעתא משני: שהפלפלין

שכוסס שעורים של תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש [1]כי [6]יאכל פרט למזיק אמר רב שיזבי א"ר יוחנן [א]זר שבלע שזפין של תרומה והקיאן ואכלן אחר ראשון משלם (את) קרן וחומש [2]שני [3]אין משלם אלא דמי עצים לראשון בלבד: האוכל והשותה אין מצטרפין: מאן תנא אמר רב חסדא במחלוקת שנויה ור' יהושע היא דתנן [4]כלל א"ר יהושע [5]כל שטומאתו ושיעורו שוה מצטרף טומאתו ולא שיעורו שיעורו ולא טומאתו לא קא אמרי רבנן עד כאן לא אמרי רבנן התם אלא לענין טומאה דשם טומאה חד היא אבל הכא משום יתובי דעתא הוא והאי לא מיתבא דעתיה וכן אמר ר"ל במחלוקת שנויה ורבי יהושע היא דתנן כלל א"ר יהושע כו' ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא לענין טומאה אבל הכא משום יתובי דעתיה הוא והאי לא קא מיתבא דעתיה: **מתני'** [7]אכל ושתה בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת אכל ועשה מלאכה חייב (שני) חטאות [8]אכל אוכלין שאינן ראוין לאכילה ושתה משקין שאינן ראוין לשתיה (ז) [9]ושתה ציר או מוריים פטור: **גמ'** אמר ר"ל מפני מה לא נאמרה אזהרה בעינוי משום דלא אפשר היכי נכתוב נכתוב רחמנא לא יאכל [10]אכילה בכזית נכתוב רחמנא לא תעונה קום אכול משמע מתקיף לה רב הושעיא נכתוב רחמנא השמר פן לא תעונה א"כ נפישי להו לאוי מתקיף לה רב ביבי בר אביי נכתוב רחמנא השמר במצות עינוי אם כן [11]השמר דלאו לאו השמר דעשה עשה מתקיף לה רב אשי נכתוב אל תסור מן העינוי קשיא ותנא מייתי לה מהכא [12]2ועניתם את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו יכול יהא ענוש (ג) על תוספת מלאכה ת"ל 3וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה על עיצומו של יום ענוש כרת ואינו ענוש כרת על תוספת מלאכה יכול לא יהא ענוש כרת על תוספת מלאכה אבל יהא ענוש כרת על תוספת עינוי ת"ל 4כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה על עיצומו של יום ענוש כרת ואינו ענוש כרת על תוספת עינוי יכול לא יהא בכלל ענוש אבל יהא מוזהר על תוספת מלאכה ת"ל 5וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה על עיצומו של יום הוא מוזהר ואינו מוזהר על תוספת מלאכה יכול לא יהא מוזהר על תוספת מלאכה אבל יהא מוזהר על תוספת עינוי ודין הוא ומה מלאכה שנוהגת בשבתות וי"ט אינו מוזהר עליה עינוי שאינו נוהג בשבתות וי"ט אינו דין שלא יהא מוזהר עליו אבל אזהרה לעינוי של יום עצמו לא למדנו מניין לא יאמר עונש במלאכה דגמר מעינוי ומה עינוי שאינו נוהג בשבתות וי"ט ענוש כרת מלאכה שנוהגת בשבתות וימים טובים לא כל שכן למה נאמר מופנה להקיש ולדון ממנו גזרה שוה נאמר עונש בעינוי ונאמר עונש במלאכה מה מלאכה לא ענש אלא אם כן הזהיר אף עינוי לא ענש אלא אם כן הזהיר איכא למיפרך מה לעינוי שלא הותר מכללו תאמר במלאכה שהותרה מכללה אלא לא יאמר עונש בעינוי דגמר ממלאכה מה מלאכה שהותרה מכללה ענוש כרת עינוי שלא הותר מכללו לא כל שכן למה נאמר מופנה להקיש ולדון ממנה גזירה שוה נאמר עונש בעינוי ונאמר עונש במלאכה מה מלאכה ענש והזהיר אף עינוי ענש והזהיר איכא למיפרך מה למלאכה שכן נוהגת בשבתות וימים טובים תאמר בעינוי שאינו נוהג בשבתות וימים טובים אמר רבינא האי תנא עצם עצם גמר מופנה דאי לא מופנה איכא למיפרך כדפרכינן לאי אפנויי מופנה (ג) חמשה קראי כתיבי במלאכה חד לאזהרה דיממא וחד לאזהרה דיליא וחד לעונש דיממא וחד לעונש דיליא וחד לאפנויי למגמר עינוי ממלאכה בין דיממא בין דיליא דבי ר' ישמעאל תנא נאמר כאן עינוי ונאמר להלן עינוי מה להלן לא ענש אלא אם כן הזהיר אף כאן לא ענש אא"כ הזהיר רב אחא בר יעקב אמר יליף שבת שבתון משבת [13]בראשית מה להלן לא ענש אלא אם כן הזהיר אף כאן לא ענש אלא אם כן הזהיר רב פפא אמר הוא

עינוי

שזפין. פרוש"ש בלע"ז שבלע בלא כסיסה: **ראשון משלם קרן וחומש.** שאף היא דרך אכילתן: **ושני משלם דמי עצים לראשון.** שהרי קנאן הראשון ונתחייב בתשלומיהן והן אינן ראויות עוד אלא להסקה: **במחלוקת.** השנויה במקום אחר שנויה בתוספתא ולא דברי הכל היא אלא רבי יהושע היא: **שטומאתו ושיעורו שוה.** כגון שני חלאי זיתים משני מתים או משתי נבילות או שתי חלאי עדשה משני שרצים שזמן טומאתן שוה ושיעורן שוה לטמא בשיעור אחד: **טומאתו ולא שיעורו.** כגון שרץ ונבילה ששניהן טומאת ערב אבל אין שיעורן שוה לטמא שזה בכזית וזה בכעדשה: **שיעורו ולא טומאתו.** כגון מת ונבילה ששניהן בכזית וזה טומאת שבעה וזה טומאת ערב: **מתני' אינו חייב אלא חטאת אחת.** דאחד שמא הוא דאכילה ושתיה מחד קרא נפקי: **אכל ועשה מלאכה.** תרי שמות נינהו דמתרי קראי נפקי: **גמ' אכילה בכזיס.** משמע והתורה לא חייבה עליו אלא ביישוב הדעת: **השמר פן לא תעונה.** השמר פן תבא לידי לא תעונה: **א"כ נפישי להו לאוי.** השמר ופן ששניהן לא תעשה הן ואלו לאו אחד אמרינן שמא לא רצה להרבות בו לאוין: **השמר דלאו.** כגון השמר בנגע הצרעת (דבריס כד) אלא יקום בהרתו: **השמר דעשה.** השמר שתתענה: **ותנא מייתי.** אזהרה בעינוי מהכא: **על תוספת מלאכה.** אם לא הוסיף ממול על הקודש להפסיק מן המלאכה מבעוד יום: **יהא מוזהר.** בלאו: **מה לעינוי וכו'.** כלומר עונש דמלאכה לאו מופנה הוא שאם בא לגמדו מעינוי יש להשיב מלאכה הותרה מקצתה אלא גבוה: **חמשה קראי כתיבי במלאכה.** אזהרה לאוין וכרת אחד באחרי מות וכף אך בעשור (שבועות הפקודים) כ): **וחד לעונש דיליא.** דאם איכא עניין לאזהרה תנהו לענין עונש: **ונאמר להלן**

מוכ א מיי' פ"י מהל' תרומות הל' ט:
מז ב מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה יא:
מח ג מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה ה:
מט ד מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור הל' ה
סמג לאוין סט טוש"ע או"ח סי' תריב סעיף ו:
נ ה מיי' ופמג סס טוש"ע שס סעיף ט בהג"ה:

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ: ויקרא כב יד
2. וּבָעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ: במדבר כט ז
3. וְכָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְהַאֲבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ: ויקרא כג ל
4. כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תֵעָנֶה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמֶּיהָ: ויקרא כג כט
5. וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם כִּפֻּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג כח

הגהות הב"ח

(א) מתני' משקין שאינן לאוין לשמיה פטור שתה ליר: (ב) גמ' יכול יהא עונש כרת על תוספת מלאכה כו' כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה על עיצומו כו' ונכרתה מעמיה על עיצומו: (ג) שם נאמר אפנויי מופנה מכדי ממשה קראי כתיבי:

לעזי רש"י

פרוני"ש. שזיפים.

רבינו חננאל

הכוסס שעורים של תרומה. וכן האוכל תרומה אכילה גסה משלם הקרן ואינו משלם את החומש. מאי טעמא איש כי יאכל כתיב פרט למזיק. א"ר יוחנן זק שבלע שזפין של תרומה והקיאן, דרך בית הריעי, ובא אחר ואכלן, הראשון משלם קרן וחומש, והשני אינו משלם אלא דמי עצים לראשון בלבד. האוכל והשותה אין מצטרפין. כלומר, המאכל והמשקה אין מצטרפין. אוקימנא רב חסדא למתניתין לר' יהושע ותנא קמא חולק

גליון הש"ם

גמ' שני אין משלם אלא דמי עצים. עיין מנחות דף סט ע"א תוס' ד"ה דבלע וכתובות דף ל ע"ב בתוס' [שניים] על הגמרא מתחיל בגפשו:

מוסף רש"י

לא טומאתו ולא שיעורו. כגון מת ושרץ, דשרץ שיעורו בכעדשה וטומאתו עד הערב, ומת שיעורו בכזית וטומאתו שבעה (מעילה יז.). אכל ושתה בהעלם אחד. ביום הכפורים, אינו חייב אלא חטאת אחת. דשתיה בכלל אכילה (כריתות יח:). השמר דלאו לאו. השמר דכתיב במילתא דמזהר רחמנא לא תעשה הוי לאו גמור ללקות, כגון השמר בנגע הצרעת, דמשמע שלא יקום בהרתו, וכן השמר לך פן תכרות ברית וגו' (מנחות לז: וכעי"ז ערובין צו.). השמר דעשה עשה. כי האי דומכת את המוקה (שם) דמשמע שמור לעשות תפילין (מנחות שם).

תוס' ישנים

זר שבלע שזפין של תרומה והקיאן כו' והשני אינו משלם אלא דמי עצים בלבד. תימה לרבינו הכא משמע [דמן]סהקיאן (וציטלו הוא) [נתבטלו ולא חזו] למיכל כלל אלא כמו עצים בעלמא הוו, ואילו בגילוי גיד הנשה [חולין קג, ב] אמרינן לאכל אלי זית והקיאו ומזר ובלעו חייב שהרי נהנה גרונו בכזית. ותניא למימר דהתם מיירי שלא בפניו כגון שלא ידע שהקיאו כדאמרינן בפרק בהמה המקשה [שם עא, ב] דנכי בפניו לא חזי שלא בפניו מיחזא חזי. וה"ר מייס כהן ז"ל תירץ דהכא מיירי בתרומה שנתחללה בתחילת הראשון ונפקא ליה מתורת תרומה כדאמרינן בפ"ק דכריתות [ז, א] כהן שסך שמן של תרומה בין [בתו] ובין [בשר] מתעבל בו ואינו חושש דכתיב ומתו בו כי יחללוהו, פרט לזו שמחוללת ועומדת, להכי פטור הכאי, אבל בחולין מיירי גבי חלב. ואין נראה לחלק בין סך בה כהן שנעשה הדבר בהיתר לבלעה זר דשמא אכתי קאי [ו]קיימא בתיקונה. אבל אין נראה לרבינו דאי טעמא משום חילול יאלס (הראשון) [הכאי] קרן לראשון לכל הפחות כמו פירות ומה לא יאלס אלא דמי עצים, ועוד דבכולה סוגיא דהכא מיירי בדברים שאינן ראויין לאכילה שקלקלום כגון אכילה גסה וכוסס שעורין. על כן נראה כדפרישית, ועוד היה אומר רבינו דטעמא משום דלא חזי לאכילה כלל עוד משיקיאוהו. מ"ר. **חד לעונש דיממא וחד לעונש דיליא.** לא ידענא אי בענין בכל דוכתא עונש דיממא וליליא [ב]מלאכה כגון שבתות וימים טובים ומאי טעמא*.

תוספת היום שמוסיפין ביום הכפורים מחול על הקדש, ת"ל כל מלאכהלא תעשו בעצם היום הזה. וכתיב וכל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה. ואין ענוש כרת על התוספת, יכול יהא מוהזר על התוספת, ואסיקנא (ד') [ה"] קראי כתיבי במלאכה, חד לענוש היום וחד לענוש הלילה, וחד לאזהרת היום, וחד לאזהרת הלילה. וחד לאקושי עינוי למלאכה, מה מלאכה לא ענש אלא אם כן הזהיר אף עינוי לא ענש אלא אם כן הזהיר.